

ביקורת בזמן אמת

מהי ביקורת בזמן אמת?

ביקורת בזמן אמת היא ביקורת על אירוע, או על שלב בו, הנעשית **במהלכו** (בקרות האירוע ובמקביל לטיפול הגוף המבוקר בו) או טרם השלמתו. ככלל מדובר באירוע חריג הטומן בחובו סיכון מוחשי ומיידי, שעלול לגרום נזק חמור ובלתי הפיך, או שיש לו משמעות ציבורית נרחבת והביקורת תיעשה על פי רוב בתוך זמן קצר יחסית.

ביצועה של ביקורת, על פי רוב, הוא לאחר מעשה. ואילו ביקורת בזמן אמת היא חריג השמור למקרים מיוחדים, לשם הבטחת תקינות שלטונית ולמניעת נזקים חמורים או בלתי הפיכים. החלטה לבצע ביקורת בזמן אמת מחייבת תשומת לב לאפשרות של גלישה לנעליה של הרשות המבצעת ונגזרת ממדיניות המבקר.

בדיקה בזמן אמת יכולה להיעשות על רעידת אדמה, פרויקט, תוכנית, לחימה מתמשכת או משבר בריאותי או כלכלי וכדו'.

ייחודיות הביקורת

לביקורת בזמן אמת מאפיינים ייחודיים:

- מפת הסיכונים ודרכי ההתמודדות של הגופים המבוקרים עם הסיכונים מתבהרות בד בבד עם ביצוע הביקורת.
- יש מתח בין הצורך בהתערבות המבקר במהלך הפעולה כדי למנוע נזק אפשרי לבין החשש מהשפעה לא רצויה של פעולות הביקורת על עבודת הגוף המבוקר ומהפרעה לתפקודו השוטף.
- יש מתח בין הצורך בהשלמת הביקורת בזמן קצר לבין דפוס העבודה הנהוג במשרדנו של עבודה שלב אחר שלב ("בטור").
- כתמיד נדרשת רמה גבוהה של ודאות ומהימנות של ראיות הביקורת והמסקנות העולות מהם, אך המידע על התחום הנבדק אינו מספק תמונת מצב מלאה, בייחוד כשמדובר באירועים דינמיים.

לנוכח כל אלו, ביקורת בזמן אמת טומנת בחובה הזדמנויות וסיכונים:

הזדמנויות

- מניעה או צמצום של נזק, פעולות בלתי חוקיות או אי-סדרים לפני התרחשותם או בזמן התרחשותם, באמצעות איתור הליקויים ותיקונם במהלך הביקורת או בעקבותיה.
- סיכוי להד ציבורי נרחב שסייע להשיג את יעדי הביקורת.
- חיזוק האפקטיביות והרלוונטיות של מוסד מבקר המדינה.

סיכונים

- פגיעה בעקרון הפרדת הרשויות:
 - חשש כי ממצאי המבקר והמלצותיו יתפרשו כהתערבות בהחלטותיו של הגוף המבוקר ובפרט בשלבי גיבוש מדיניות ללא סמכות ואחריות
 - קושי מובנה לבקר את הסוגיה גם במועד מאוחר יותר
 - חשש מהסטת משאבים של הגוף המבוקר מטיפול באירוע למענה לביקורת; חשש שהגוף המבוקר יפעל באופן לא רצוי מתוך הבנה לא נכונה של מטרת הביקורת.
 - קושי לבסס ממצאים מהימנים הנוגעים למטרות הביקורת, בשל אי-תיעוד של תהליכים שטרם הסתיימו;
 - אי-זמינות מוצדקת של הגופים המבוקרים בשל הצורך לטפל בדחיפות בנושאים הנבדקים;
 - התנגדות לביקורת ואי-שיתוף פעולה של המבוקר בשל התפיסה שהביקורת "מוקדמת מדי";
 - זמן קצר ללימוד נושא חדש ומורכב, שיקשה על ביצוע ביקורת מקצועית ועל גיבוש ממצאים מהימנים;
 - אי-עדכניות של הממצאים, משום שהמציאות מעצם טבעה דינמית ומשתנה, בכלל זה במקרה שבו ליקוי מתוקן בזמן אמת;
 - היעדר פרספקטיבה וידע מספיקים לגיבוש ממצאים מהימנים והמלצות בעלות ערך ורלוונטיות, המכוונות לפעולות הרצויות.
 - התמקדות בזווית צרה של האירוע ולא בביקורת מקיפה ומערכתית.
- הקווים המנחים נועדו לשפר את ההתמודדות עם המתחים ולצמצם סיכוני ביקורת, כדי לאפשר את מימוש מטרת הביקורת ולמנוע את הנזק האפשרי.

מתכונת הדיווח על תוצאות הביקורת

יש לשקף בדוח את
הקושי בביצוע ביקורת
במציאות המשתנה

סיכום הדוח יספק
אמירת מאקרו מתכללת
בראי כלל הליקויים

מומלץ כי אורך
הדוח יהיה כ- 30
עמודים

